

Сэдэв

Улс төр ба төрийн
тухай ойлголт

Хичээлийн зорилго

Улс төр болоод төр нь хүмүүсийн амьдралд хэрхэн холбогддогийг олон талаас нь судлан тайлбарлах

Хүлээгдэж буй үр дүн

- Улс төр ба төр нь хүмүүсийн амьдралд хэрхэн холбогдож хэрхэн ойлгогдохыг олон өнцгөөс тайлбарлах
- Улс төр ба төрийн үндсэн үзэл баримлалуудыг тайлбарлах
- Улс төрийн тодорхой үйл явцад задлан, нэгтгэн дүгнэлт хийнэ.

Óëñ ò°ð ãýæ þó âý.

- Ýðòíèé ãðâêèéí òýëÿãýíä policu òýìýýð ¿ã <ò°ðèéã óäèðäàð ópëaã>, ò°ðèéí çîðèëãûã ò¿¿íèé íóòãã ,äýâñãýðèéí ò¿ðýýíä òèèèéí ÷àíããã òýðýãæ¿¿ÿýð òîäîððîé àðãà ãýñýí óòãûã àãóóëæ áàéíà.Íèéãîèéí íýã á¿ÿýã í°ã° òýñýãòýý òàðèèöòããã ò¿÷ òýðýãÿÿýð ýðð äýýð òóëãóóðèãñàí çàñããëàëüí îïöãîé ò°ð°ë ãàð÷ èðýð ¿âýñ óëñ ò°ð ¿¿ññýí àæýý. ¯¿íèéã ò°ðèéí çàñããëàë ãýæ áîëîî.

- Óëñ ò°đ ãýääèéã ýđäýìòýä ,ñóäëàà÷èä õýđõýí
îéëãîæ áàéâ?
- Óëñ ò°đ áîë çîđèèò òîäîđõîéëîõ,òççíèéã
õýđýãæççëýõ òàëààð øèéääâýð ãàðãàõ,àðãà
õýìæýý àâ÷ áàéääã óëñ ò°ðèéí îðîëõîî
- Óëñ ò°ðèéã õçìççñ áîëîí óëñ ò°ðèéí
áàéãóóëëääóóä çàñãèéí ýðõèéí ò°ë°ò òýìöýë áîëæ
áàéääã òîäîđõîé õçðýý ãýæ õýëæ áîëäîã
- Àðàé °ðã°í óòãààð íü àâ÷ ççâýë óëñ ò°ð íü
õçìççñèéã óäèðääõ óðëää ðì.
- Ôðàíöèéí óëñ ò°ð ñóäëàà÷ Ô.İðî

● Óëñ ò°đ ãýäýã áíë ýđõ ìýäýëä õ¿đýõ,ýđõ ìýäëëéã
òíãòííæ áàðüæ áàéõ áà àøèã õííæíí îëíõúí òóéä ýđõ
ìýäëëéã àøèãëàõ àëáàäëàãúí àðãà õýđýãñëëéí õíãõ òì.
Èòàëëéí ñýòãýã÷ H.Ìàêèàâãëëë

● Yëñ ò°đ ìééãýì äýõ ¿íýò ¿¿éëñèéã ýđõ ìýäýëä
òóéãóóðëáí õóãààðèëàíáàéðøóóéàõ ¿éë ýããàë
Äýãèä Èñòíí

● Óëñ ò°đ áíë ýđõ ìýäýëä îðíëõíõ,ò¿¿íèéã õóãààðèëàõàä
í°ë°ë°ðèéí ò°ë°° ýðìýçýí òýìöýõ ýããàë á°ã°ã ò°ð óëñúí
ãíòíðõè õ¿ì¿ñèéí îëíí ýíçúí á¿ëýãëýëëéã á¿ããèéã
òàìààðñàí ííöëíãòíé.

Ããðìàíú óëñ ò°ð ñóäëàà÷ ìàêñ Áãããð

- Äýýðõ òîäîðõîéëîëëòóóääää óëñ ò°ð ãýäýã áîë:
- Øèéääâýð ãàðãàõ çàññèéí ýðõ ,ýðõ ìýäëèéí ò°ë°,òççíä í°ë°ë°õ áçëãççäèéí òýìöýë
- Õóóëèéí õçðýýí äýõ çíýò ççéë ,ýðõ ìýäëèéí õóâààðèëàèò , òççíèé àøèãèàèò
- Õçìççñèéí ò°ðòýé õîëäîîòîé çéë àæèëëàãàãã óäèðãàõ óðèãã ãýñýí íèéðèýã ñàíààíóóä ãàð÷ èðæ áàéíà.
- Ýäãýýðýýñ ççâýë óëñ ò°ðèéã òàéëäàðèàõ °ðã°í áîëîí ýâöóó õî,ð ýíçúí õàíäèèãã áàéããà á°ã°ä
- Ìðã°í óòãààðãà óëñ ò°ðèéã íèéãýì äýõ øèéääâýð ãàðãàõ ýðõ ìýäýë ,òççíä í°ë°ë°õ,îðîëðîð,õýðýãæççèýõ çéë ýâõ õýìýýí îëëãîîîî áîë ýâöóó óòãààðãà óëñ ò°ðèéã àèäàí ,ñíú èíñòèòóòàé áóðó ò°ð,çàññèéí èíñòèòóò,îðîí íóòãèéí çàñãã çàðèðãã çýðýãòýé õîëäîî,òýããýýðèéí õîððîîäúí òàðèëëààíú òàèäàð ãýæ ççäýã.

Ìíãíëúí ãðëàíàíò

- Эрòíèé Ãđâêèéí èõ ñýòãýã÷,ã¿í
óõààíòàíÀðèñòíòãëü <Õ¿í áíë óëñ ò°ðèéí
àìüòàí> ãýæ õýëжээ .

- Óëñ ò°ð áà ò°ðèéí çàñàãëàë äýæ þó âý? òççíèé yëãàà.
- Óëñ ò°ðèéí áíäëíäûã çíðèëãí, äãóóëãûí òàèàãñ íü àãàãä ççâyë òýð íü ò°ðèéí çàñàãëàëûã ýçýìøèð, òóãààèøàð, ýñâýë òççíèéã òýçãààðèàð, ýñýðãççöýð, òççíýýñ çóãðàðûí ò°è°òýìöýë þì. Óëñ ò°ðèéí çàñàãëàë áíë íèéãíèéí çíðèíí ááéãóóëëããàòàé òíäíððíé òç÷íýýñ òçí àìíí ýíç áçðèéí áçëãèéí òàðèèøàà áà çñë àæèèèããããããð °°ðò°° ó÷ðóóèàð áýððøýý ýñýðãççöèéã äããáí òóóèæ °°ðèéí çíðèã òçñèèéã ýðð ççé, ñ ñóððàðóóíû çýðýã íèéðèýã òýì òýìæýýãýýð òçèýýí ç°ãø°°ðççèýð ÷àããàð þì. Óýãýðèýýð óëñ ò°ðèéí çàñàãëàë íü ñàéí äóðûí çíäñýí äýýð þì óó ýñâýë àðãããçéí ýððýíä òçèýýí ç°ãø°°ð°ããñ°í óëñ ò°ð, ýðð ççé, ñ ñóððàðóóíû òýì òýìæýýí ççäýýð çíðèøóóèããããã çàñàãëàë þì.
- Óëñ ò°ðèéí çàñàãëàëûí çíäñýí òýèáýð íü ò°ðèéí çàñàãëàë þì. Ò°ðèéí çàñàãëàë áçöýí óëñ ò°ðèéí çàñàãëàë þì. Òàðèí óëñ ò°ðèéí çàñàãëàëûí ç°ãø°°í ò°ðèéí çàñàãëàë ò°äèéã°ð íèéãíæ çè áíèíí.

Ò°ð ãýæ þó âý?

- Ò°ð , ñíû ñýòãýëãýý, ñóðãààèèóä íü òççõýí ò°ãæèèéíõ°
ÿâöàä îëíí çå øàòûã ààìæèí ò°ãæèæ èðñýí á°ã°ã ò°ð
ãýæ þó âý? ãýäýã àñóóèòûã ýðò çåýñ ýäçãýý õçðòýë
ò°ðèéí ççñèèéí òóõàé îíîë ñóðãààèèóäûí íýãýí àæèè
ñóäèàà÷èä òóí îëíí ýíçààð îéèãîæ, òîäîððîéèæ èðñýí
õýäèé ÷ åð°íõèéä° ò°ðä õàíäãõ ñîëèèîîèèéí áîäîëè õóóèü
ççéí õî, ðãàõü õàíäèèããà áàéíà
- Ñîëèèîîèèéí õàíäèèããààð ò°ð íü òîäîððîéé íóòàã
äýãñãýðèéí õçðýýíä õçí àìûã ýððççéí çíãñýí äýýð
óæèðãããã òèñ ò°ðèéí íèèòèýã ýðð ìýäèèéí çîèèí
áàéãóóèèèè , èíñòèòóòèèèã õýèäýã áîëè õóóèü ççéí
õàíäèèããààð ò°ð íü õóóèèèèè õýèäýððñýí òèñ ò°ðèéí
íèèòèýã ýðð ìýäèèèèè òîäîððîéééé íóòàã äýãñãýð , õçí àìûí
õçðýýíä õýðýãæççèýã÷ õóóèèèéí íèèèäýð òîäî ãýæ
ççýæ áîèèèè.

Бич ачдээг дэлгэц ашигласнаар
үндэслэл, зөвхөн үнэнийг
нээж өгөх нь чухал юм
агаарын агаарыг агааруулах

Одоо өдөр өдөр ашигласнаар
үндэслэл, зөвхөн үнэнийг
нээж өгөх нь чухал юм
агаарын агаарыг агааруулах

Одоо өдөр өдөр ашигласнаар
үндэслэл, зөвхөн үнэнийг
нээж өгөх нь чухал юм
агаарын агаарыг агааруулах

Одоо өдөр өдөр ашигласнаар
үндэслэл, зөвхөн үнэнийг
нээж өгөх нь чухал юм
агаарын агаарыг агааруулах

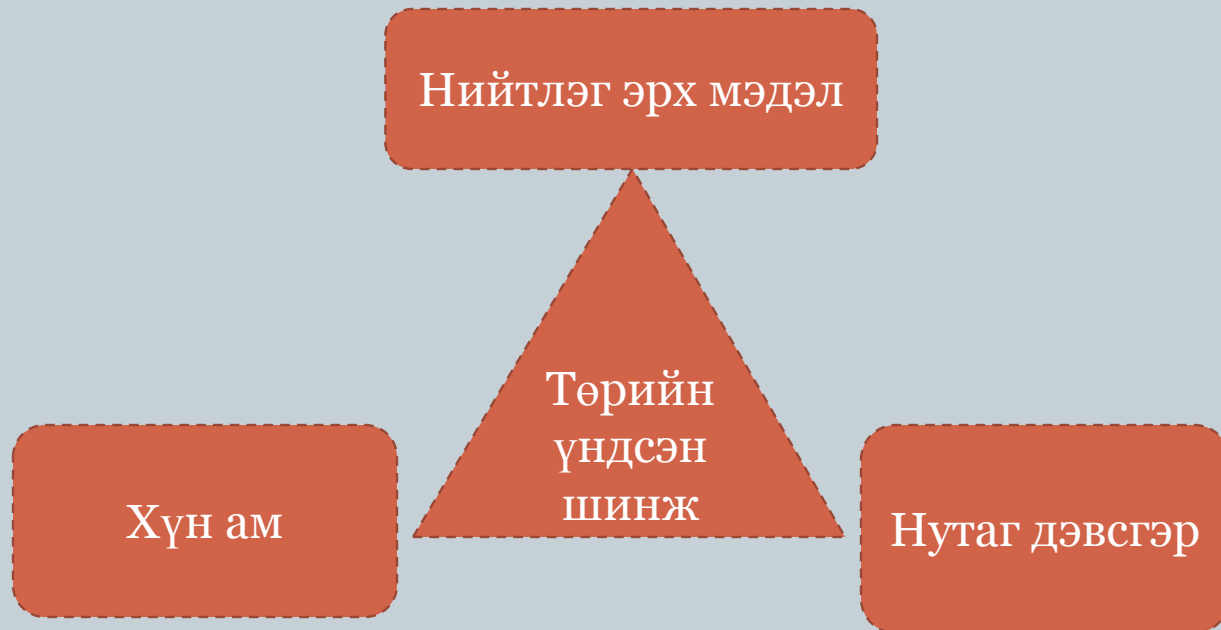
**Төр
ҮҮСЭХЭД
НӨЛӨӨЛСӨН
ХҮЧИН ЗҮЙЛ**

Идэвхтэй бичигтэй ашигласнаар
үндэслэл, зөвхөн үнэнийг
нээж өгөх нь чухал юм
агаарын агаарыг агааруулах

Идэвхтэй бичигтэй ашигласнаар
үндэслэл, зөвхөн үнэнийг
нээж өгөх нь чухал юм
агаарын агаарыг агааруулах

Ò°ðèéí îïöëîã øeíæççä.

- Óëñ ò°ðèéí ñèñòàìèéí áóñàä áçðäëççäýä çë õàìààðàõ,ç°ãõ°í ò°ðä õîëáîããî ïïöëîãèéí íèëëäýð õîãõîã ò°ðèéí øeíæ äýäýä.Ò°ðèéí øeíæèéã áçðäççëæ áàéãàà òýð ççëë ïü:
- íóòàã äýãññýð
- õçí àì
- íèéòëýã ýðõ ìýäýë òì

- Ó°ðeéí íyā āīē øeíæ áīē ò°ðeéí áçðýí ýðð ìyāyēä ðàìààðàð ìðíí çàé áópó íóòàā äyāñāýð þì. Íóòàā äyāñāýð íü òíāìððíé óeñúí áçðýí ýððyā ðàāāàèàāāàæ áóé ðeē ðyçāāàð áçðeē äyēðeéí á°íá°ððāeéí íyā ðyñyā þì. Óeñúí ðeē íóòàā äyāñāýðeéí íçāýí ààèè ðàèèàððāçé ççéè á°ā°ā òççíeēā ç°ð÷eðeēā òóðàéí óeñúí áçðýí ýððyò ááèèäèä ðàèèñàì āyæ îēíí óeñúí ýððççéä ççāyā áàéíà
- Ó°ðeéí 2 ààðü āīē øeíæ áīē ðçí àì íü ò°ð óeñ ççñýð,îððeð çíäyñ,āīē ñóáúåèð ì°í.Óøí àì áīē òóðàéí óeñúí íóòàā äyāñāýð äýýð îððeí ñóóāā çàðìðàð,çàðeððàāāàð ðàðeèðààíä îððeð ðçíççñeéí íeééáyð òíāð ì°í.Óçí àìúí áçðýèäýðççíä òóðàéí óeñúí ðàðúyàð áíeíí ðàðúyàð áóñ ðçíççñ áàððàð á°ā°ā “àðä òçíýí” āyñýí íeèāīeðìñ ððā°í àáóóèèàðàé.
- Ó°ðeéí āóðàâ ààðü øeíæ íü íeéòëyā ýðð ìyāyē þì.Íeéòëyā ýðð ìyāyē íü óeñ ò°ðeéí ýðð ìyāèèéí äýýðð àðāèéā èèýððeèéýí ðàìāàèèāā. íeéòýð ààāàæ ì°ðā°óí ýðð ççéí òýí òýìæýyā òíāòíæ, áèèççèæ ðàìāàèèāā
- íeéò ðçí àìààð ðçèyýí ç°âð°ðñ°í òyèáyð þì.Ýíý ýðð ìyāèèéā ç°āð°í ò°ð òýðýāæççèäýā ó÷ðààñ ò°ðeéí ñàèðā?çé øeíæèä ðàìààðíà. Ó°ðeéí ýðð ìyāèèéā íeéòëyā āyæ òíāìððíðúí ðóóèü ççéí çíäyñ íü:
- íeéò íóòàā äyāñāýð,ðçí àìúā çðýí ðàìàðàā
- íeéòeéí °ì÷èä òóèèáóóðèèáí ýðð ìyāèyý òýðýāæççèäýā
- íeéòëyāāñýí áàéèāā
- 6. íeéò óeñ çíäyñòíeéā äìòñä,āàāààāā áçðýí ýððòýé ò°è°èèèð ìððeíí.

- Ò°ðèéí ýðõ ìýäýë, òççíèé ïïöëîã. Ò°ðèéí ýðõ ìýäëèéí ýõ ñóðâàëæ ïü àðä òçííèé õçñýë çîðèã áàéõ ñòíé. Ýíý ïü àðä òçííýñ ïäñýí õóóëèéí äàãóó õóóëüò ò°ðèéã ãçéöýòãýõ, øççõ ýðõ ìýäëèéí áàéãóóéëããã øèëæççëñýí, àðä òçííèé õçñýë çîðèëãîä òóëãóóðèãñàí ò°ðèéí õçñýë çîðèãèéí õç÷ ì°í.
- Ò°ðèéí ýðõ ìýäëèéã õýðõýí , ýàæ õóãààðèëãõ òóðàé àñóóãàë ñóãèãããüí àíõààðèüã òàòàæ èðñýí á°ã°ã ççíä Áíãèéí ôèëññîè÷, óëñ ò°ðèéí ççòãýëòýí, èèãðàèèçìíí ïíëüã çíäýññýã÷ãèéí ìý Æ.Ëíê /1632-1704/, Ôðàíöüí ôèëññîè÷, ñíöèëèãè÷, ýðõ ìýäýë õóãààðèëãõ ïíëüã çíäýññýã÷ Ø.Ìíòãñê /1689-1755/ íàð èöýýýí ççðýã ãçéöýòãýñýí ðì.

Ò°ðèéí ýðõ ìýäëèéã õóâààðèëàõ çàð÷èì íü:

- Ò°ðèéí áàéãóóëëããóóäúi õïðíä õ°ä°èì°ðèéí òíáíðõíé õóâààðü áàéããã
- Àðä÷èëñàí íèéãýì äýõ ãóðâàí çàñããëèé íýã íü íýãèéãýý õÿíàæ áàéããã
- Íýã íü õýò äàâàíãàéëàõàãñ “õÿçãààðèàí” òýð ãóðâúi õ¿÷íèé õàðèëöàã òýíöâýðæ¿¿ëæ,òýããýýð íь õàðüöàíãóé áèå äààñàí áàéããèèèèé îðøäíã ÿããèè þì.

Төрийн эрх мэдлийн хувиарлалт

Хууль
тогтоох эрх
мэдэл

Парламент

Гүйцэтгэх
эрх мэдэл

Ерөнхийлөгч,
Засгийн газар

Шүүх эрх
мэдэл

Шүүх
байгуулага

Ìííãîë äàõü ò°ðèéí ýðõ ìýäëëйн õóâààðèëäèö.

Ìííãîë óëñ 1992 ìü øèíý çíäñýí õóóëëàðàà ò°ðèéí ýðõ ìýäëëéã õóâààðèëäèã. Ýíý íü Ìííãîë óëñüí Ìíäñýí õóóëëéí 20-ð ççéëä “õóóëü òíãòíõ ýðõ ìýäëëéã äàãõõçç Óëñüí Èõ Õóðàëä õàããàèéà”, 38-ð ççéëä “Ìííãîë óëñüí Çàñãèéí ãàçàð áîë ò°ðèéí ãçéöýòãýõ äýýä áàéãóóëëäãà ì°í”, 47-ð ççéëä “Ìííãîë óëñàä øççõ ýðõ ìýäëëéã äàãõõçç øççõ õýðýãæççéíý” äýñíýýñ òàðàããàíà. Ìííãîë óëñàä ò°ðèéí ýðõ ìýäëëéã õóâààðèëäèãàí íü Ìíäñýí õóóëëü áíäèèé íðøèõ õóóëëü ççéí çíäñèéã áçðäççëæ, óëèààð èðãýíèé íèéãýí, àðä÷èëãàí ,ñ ò°ë°âøñ°í õ°ãæèõ í°õö°ë áíèñíí òì.

Ò°ðèéí ÷èã ĸĸðýã.

- Íèéãìèéí àìüäðàëüí òĸðýýíã ò°ð°ñ çààâè ãĸéöýòãýõ , ñòíé ýðõ ĸĸéí áíëíí çîèèíí áàéãóóèèòùí ĸéë àæèèèããààíú ĸíãñýí ÷èãëýèèéã ò°ðèéí ÷èã ĸĸðýã ãýãýã.
- Ò°ðèéí ÷èã ĸĸðãèéã áóñàä áàéãóóèèããüííðòàé òàðüöóóèèðãä äàðààõ ííöèíã øéíæòýé.
- Çàéèøãĸé.Ýðõ ĸĸéí áíëíí áóñàä àðãà õýðýãñëýýð òàìãààèèãããàæ, áàòàèèããàæñàí áàéòàãñ ãàãíà ò°ð ìðøéí áóéí òòãà ó÷èð áíëãíã
- Òĸãýýìýë.Óëñüí íóòãã äýãñãýð, òĸí àìüã áĸõýèä íü òàìàð÷, ò°ðèéí áĸõ áàéãóóèèããã, àèèãí òóøààèèòàí òĸĸíã çàðèðãããìàèè áàéíà
- Ç°ãõ°í íèéòèýã ýðõ àøãèéã òóñãàæ èèýððèèèäýã. Ìíäýñíèé ýçãóóð ýðõ àøèãò ĸéë÷èèæ, òĸĸíèéã òàìãààèèããã
- Áàéíãüí, òíãòàíðòíé, òãñðàèèããé. Ò°ðèéí äýãëýì, ò°ãæèèéí òĸãøéí, óàèðäèèããüí õýèãýð çýðãýýñ ĸë òàìàððàèèè
- Ò°ðèéí ÷èã ĸĸðãèéã ĸéë àæèèèããààíú øéíæ ÷àíàðààð íü:
 - äìòíã
 - ãàãàãã ÷èã ĸĸðýã ãýæ ýèãàí ĸçýæ áíëíí

Төрийн чиг үүрэг

Дотоод

Улс
төрийн

Эдийн
засгийн

Эрх
зүйн

нийгмийн

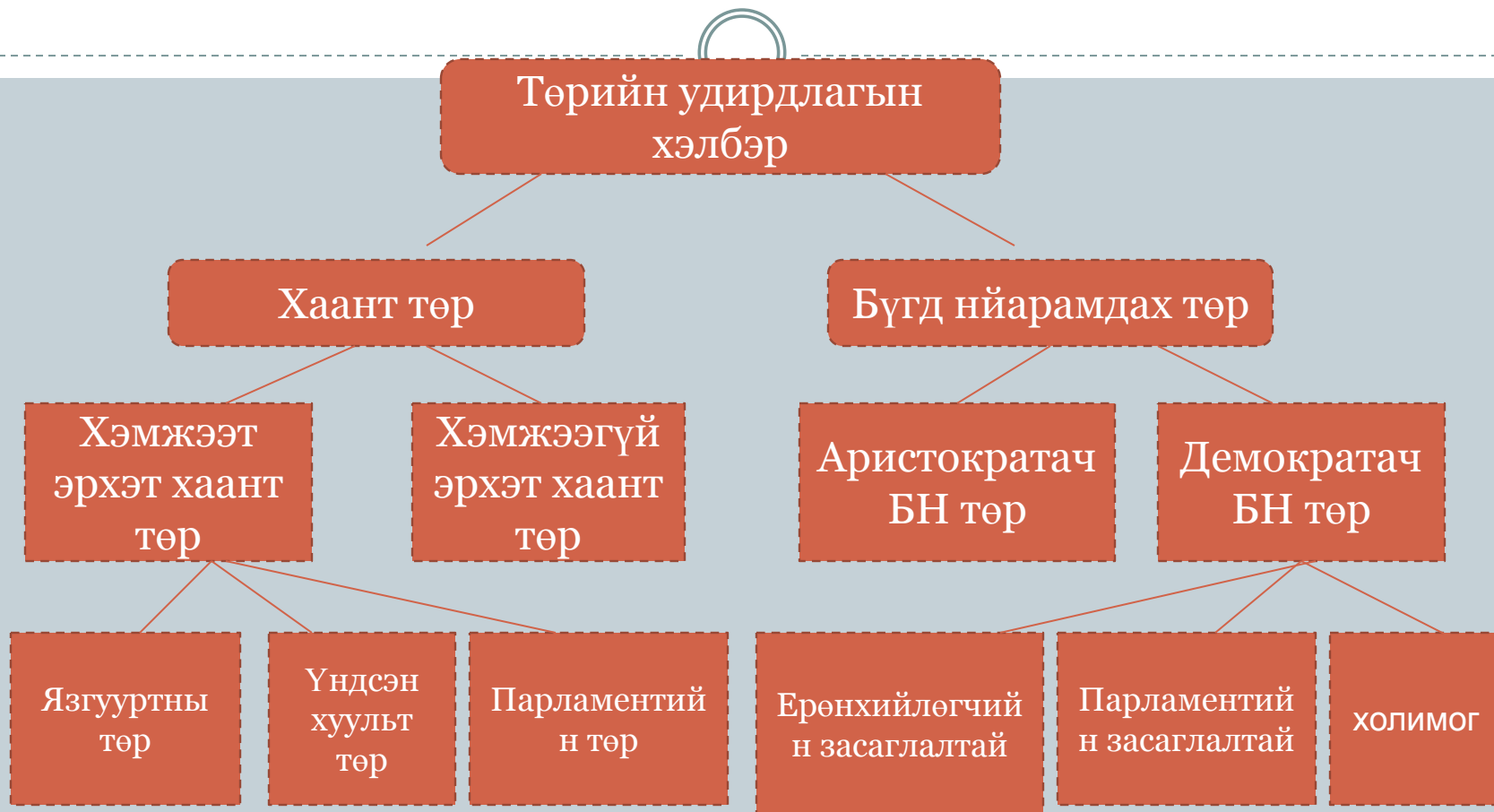
Оюун
санааны

Гадаад

Дэлхийн улс
орнуудтай
харилцан
ашигтай
хамтын
ажиллагаа
өрнүүлэх

Улс орноо
батлан
хамгаала
х

Төрийн хэлбэр ангилал

Жишиг даалгавар

Эрэгцүүлэн ярилцах асуултууд

- Улс төр гэдэг асуудлаарх судлаачдын тодорхойлолтонд нийтлэг санаанууд юу байна вэ.
- Улс төрийн засаглал , төрийн засаглалын гол ялгаа юунд орших вэ.
- Төр хэрхэн үүсэж хөгжсөн тухай онолууд ялгаатай байдгийн учир юу вэ.
- Төрийн эрх мэдлийн онцлог шинжүүдэд юу юуг хамааруулан авч үздэг вэ.
- Хамтаар амьдарч буй хүмүүс яагаад төр зөсөг хэрэгтэй вэ.
- Төрийн нийгэмд гүйцэтгэх үүрэгээс хамгийн чухал нь юу вэ.

Бодлого дасгал

- Габирель Тард “ Сэтгэгч амьтан –хүнд нийгмийн ,хувийн аливаа зөрчил мөргөлдөөн тэмцлээс гарх арга замыг эрж олох , бусдын арга туршлагийг авч хэрэглэх, хүсэл итгэл,эрмэлзэл, мэдлэг байдаг .Энэ шинж нь хөгжсөөр нийгмийн дэг журмын хэм хэмжээ, эрх мэдэл ,түүний зохион байгуулалтын хэлбэр буй болсон” гэжээ.
 - А. Та үүнтэй санал нийлэх үү. Яагаад гэдгийг үндэслэн тайлбарла
 - Б. Энэ баримтын давуу болон сул талыг тайлбарла.
 - В. Энэ баримтлал төрийн үүслийн тухай аль онолд хамаарах вэ.

Бодлого, дасгал

- Дараах 3 өгүүлэмжийн нэгийг нь сонож тайлбарла
- Хүн бол улс төрийн амьтан /Аристотель
- Улс төр бол хамт амьдрах урлаг /Платон
- Платон “Төр улс оршиход наад зах нь дөрвөөс таван хүн хэрэгтэй гэж бичсэн байдаг.Тэрбээр ямар санааг илэрхийлсэн гэж бодож байна. вэ.
- Дараах ухагдахууныг асуултын хариулт гэж үзвэл та ба бүхэн асуултыг нь зохио
А. Төр Б. Улс төр
- Дараах ухагдахуунуудаар нэг догол мөрт багтсан тайлбар бичнэ үү
А. Нийтийн үйл хэрэг Б. Хамтын шийдвэр гаргах үйл явц
В. Төрийн бүрэн эрх

Эсээ бичих сэдвүүд

- Төрийн онцлог шинжийг монголын жишээн дээр тайлбарлах
- Төрийн эрх мэдлийн онцлог шинж юу вэ.
- Монгол дахь төрийн мэдлийн хувиарлалт ямар байна.
- Манай улс эрх зүйт төртэй юу ,социал төртэй юу.
- Парламентийн засаглал манай улсад тохирч байна уу
- Хэрвээ би Монгол улсын ерөнхийлөгч байсан бол
- “Төрийн минь сүлд өршөө” хэмээхийн учир